

AKTUALNOŚCI PRAWNE DOTYCZĄCE KRAJOWYCH SYSTEMÓW WIĘZIENICTWA

Celem niniejszego podsumowania przygotowanego przez **European Prison Litigation Network** (Europejską Sieć Litygacji Penitencjarnej), jej **członków i partnerów** jest informowanie działających w poszczególnych krajach prawników i organizacji społeczeństwa obywatelskiego o najważniejszych zmianach prawnych dotyczących więziennictwa w Europie.

Znaleźć w nim można wiadomości z **14 państw członkowskich Unii Europejskiej** oraz z **Ukrainy, Mołdawii, Gruzji, Wielkiej Brytanii i Rosji**.

PRZEGLĄD MARZEC-MAJ 2024

PEŁNA WERSJA DOSTĘPNA JEST W JĘZYKU ANGIELSKIM [>>](#)

SPIS TREŚCI >> OCHRONA ZDROWIA, ŚRODKI PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO, MATERIALNE WARUNKI POZBAWIENIA WOLNOŚCI, NGO/NHRI, PRAWO KARNE, WIĘZIENIA W CZASIE WOJNY, ŻYCIE PRYWATNE I RODZINNE, PRAWA PROCESOWE, SYSTEM WYKONYWANIA KARY, ZMIANY SPOSOBU WYKONYWANIA KARY, TECHNOLOGIA, TORTURY I ZŁE TRAKTOWANIE, ZMIANA MIEJSCA ODBYWANIA KARY, PRAWA WYBORCZE, KOBIETY, ZATRUDNIENIE

OCHRONA ZDROWIA ■ Sąd na **Węgrzech** orzekł, że administracja zakładu karnego musi udzielić pomocy niewidomym i niedowidzącym osobom osadzonym we wszystkich aspektach ich codziennego funkcjonowania, nawet w przypadku niezłożenia przez takie osoby konkretnego wniosku lub skargi.

Nowelizacja ustawodawstwa **litewskiego** umożliwia korzystanie ze świadczeń opieki zdrowotnej w prywatnych zakładach opieki zdrowotnej przez osoby osadzone wymagające opieki, której nie można zapewnić w zakładzie karnym. Świadczenia takie finansowane będą w ramach publicznego systemu ubezpieczeń (z treścią nowelizacji można zapoznać się [tutaj](#) i [tutaj](#)).

W **Mołdawii** rząd przyjął uchwałę zatwierdzającą nowe minimalne normy żywienia w zakładach karnych. Zastąpią one poprzednio obowiązujące zasady, które w niewystarczającym stopniu uwzględniały szczególne potrzeby osób osadzonych wynikające z wieku, płci, stanu zdrowia, aktywności fizycznej itp.

W **Polsce** Minister Sprawiedliwości powołał specjalnego pełnomocnika do przygotowania reformy więziennej służby zdrowia. W przeprowadzenie reformy zaangażowane zostaną Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Rzecznik Praw Obywatelskich.

W **Portugali** międzyresortowa grupa robocza ds. opieki zdrowotnej w miejscach pozbawienia wolności przedstawiła raport, zalecając przeniesienie odpowiedzialności za więzienną opiekę zdrowotną z Ministerstwa Sprawiedliwości na Ministerstwo Zdrowia.

W **Rumunii** nowa ustawa nakazała utworzenie specjalnych jednostek leczenia uzależnień od substancji psychoaktywnych w czterech ośrodkach detencyjnych dla nieletnich i młodych dorosłych.

[Dowiedz się więcej](#)

ŚRODKI PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO ■ **Niemiecki** Federalny Sąd Konstytucyjny uznał za niedopuszczalną skargę wniesioną przez osadzonego, który podważał użycie specjalnego rodzaju kajdanek zespolonych w czasie, w którym przebywał poza zakładem karnym pod nadzorem towarzyszących mu funkcjonariuszy. W orzeczeniu tym sąd ustanowił rygorystyczne kryteria dopuszczalności tego typu skarg. Sąd doprecyzował również treść opinii biegłych w tym zakresie wskazując, że nadzorowana przerwa w odbywaniu kary połączona z użyciem tego typu środków może okazać się krokiem poprzedzającym dopuszczenie przerwy w odbywaniu kary w mniej restrykcyjnych warunkach.

[Dowiedz się więcej](#)

MATERIALNE WARUNKI POZBAWIENIA WOLNOŚCI ■ Po tym, jak przeludnienie w **belgijskich** zakładach karnych osiągnęło nowe, rekordowe poziomy, władze penitencjarne w tym kraju ogłosiły podjęcie szeregu działań służących zwalczaniu tego zjawiska (przedłużone przerwy w odbywaniu kary, przymusowe powroty skazanych nieposiadających zezwolenia na pobyt, rozbudowa infrastruktury więziennej, szczególnie środki dla osadzonych w areszcie prewencyjnym). Belgijski niezależny organ monitorujący skrytykował te działania, określając je jako niewystarczające.

We **Francji** warunki w zakładach karnych uległy istotnemu pogorszeniu z uwagi na trzydniowy strajk ogłoszony przez związki zawodowe pracowników więziennictwa po zbrojnym ataku na konwój, którego celem było uwolnienie przewożonego osadzonego i w wyniku którego zamordowano dwóch strażników więziennych. Zgodnie z kończącym ten strajk porozumieniem zawartym między związkami zawodowymi i rządem wprowadzone mają być m.in. środki mające na celu zwiększenie dozoru osób osadzonych klasyfikowanych jako „niebezpieczne” i ograniczenie przewozów takich osób poza teren zakładów karnych z uwagi na konieczność dokonywania czynności procesowych czy procedur medycznych.

W **Mołdawii**, po opublikowaniu przez organizację pozarządową Stowarzyszenie Promo-LEX sprawozdania, z którego wynika, że władze przeszacowały rzeczywiste obłożenie zakładu karnego w Kiszyniowie, władze penitencjarne utworzyły grupę roboczą, której zadaniem jest zmiana metodologii obliczania pojemności jednostek penitencjarnych.

Polska Służba Więzienna przekazała informacje o najnowszych działaniach podjętych w celu likwidacji cel większych niż dziesięcioosobowe oraz wyposażenia cel wieloosobowych w pełni oddzielone strefy sanitarne.

[Dowiedz się więcej](#)

NGO/NHRI ■ **Belgijski** parlament federalny przyjął ustawę, na mocy której powołano Krajowy Mechanizm Prewencji. Stało się to 19 lat po podpisaniu przez tamtejszy rząd Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (OPCAT).

Również w **Belgii** niezależne instytucje zajmujące się ochroną praw człowieka wskazują we wspólnym raporcie na wiele, wciąż nierozwiązanych poważnych problemów dotyczących poszanowania praworządności. Sygnatariusze raportu wzywają belgijski rząd między innymi do zagwarantowania osobom pozbawionym wolności możliwości skutecznego powoływania się na przysługujące im prawo do składania skarg. Postuluje się również przenoszenie skazanych cierpiących na zaburzenia zdrowia psychicznego z zakładów karnych do specjalistycznych lub zwykłych placówek opiekuńczych.

W **Gruzji** parlament przyjął ustawę „o przejrzystości wpływów zagranicznych”, która może zagrozić działaniom prowadzonym przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego zaangażowane w obronę praw osób pozbawionych wolności, ograniczając zdolność do funkcjonowania takich organizacji i naruszając poufność wymiany informacji z więźniami.

Portugalski Krajowy Mechanizm Prewencji ogłosił, że będzie systematycznie publikować krótkie sprawozdania podsumowujące swoje ostatnie wizyty w miejscach pozbawienia wolności.

[Dowiedz się więcej](#)

PRAWO KARNE ■ Włoski Sąd Konstytucyjny stwierdził, że zastosowanie aresztu domowego jako alternatywy dla pozbawienia wolności w zakładzie karnym jest zgodne z Konstytucją, służy celom systemu prawa karnego przy jednoczesnym dostosowaniu intensywności pozbawienia wolności do indywidualnych okoliczności sprawy oraz może usprawnić funkcjonowanie włoskiego wymiaru sprawiedliwości.

W **Litwie** uchwalono nowelizację kodeksu karnego, która ma na celu zwiększenie proporcjonalności orzeczonych kar. Według litewskiego Ministerstwa Sprawiedliwości, reforma powinna zmniejszyć liczbę kar izolacyjnych orzeczonych na czas określony, skrócić średnią długość kary pozbawienia wolności oraz obniżyć wskaźnik uwięzienia w tym kraju.

Hiszpański parlament przyjął ustawę o amnestii, która będzie skutkować wstrzymaniem wykonywania wyroków i umorzeniem toczących się postępowań sądowych dotyczących wszystkich osób, które uczestniczyły w katalońskim procesie niepodległościowym.

[Dowiedz się więcej](#)

WIĘZIENIA W CZASIE WOJNY ■ W Rosji trwa rekrutacja osadzonych w koloniach karnych do rosyjskich sił zbrojnych, co prowadzi do bezprecedensowego ograniczenia populacji więziennej. Nowe doniesienia sugerują, że proces ten został rozszerzony na kolonie kobiece. Aby poprawić atrakcyjność kierowanej do więźniów oferty służby wojskowej z prawnego punktu widzenia, władze wprowadziły również zmiany do kodeksu karnego umożliwiające warunkowe zwolnienie osób skazanych, które rozpoczęły służbę wojskową (z wyjątkiem skazanych za określone przestępstwa), zatarcie skazania oraz zwolnienie z odpowiedzialności karnej żołnierzy, którzy popełnił przestępstwa podczas pełnienia służby.

W **Ukrainie** nowa ustawa umożliwia więźniom, którzy spełniają wymogi podjęcia służby wojskowej, uzyskanie warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbywania kary w przypadku rozpoczęcia przez nich służby wojskowej w czasie mobilizacji lub stanu wojennego. Proces rekrutacji osadzonych obejmuje badanie przez komisję lekarską i konieczność uzyskania zgody sądu. Możliwość podjęcia służby wojskowej nie mają osoby skazane za poważne przestępstwa.

[Dowiedz się więcej](#)

ŻYCIE PRYWATNE I RODZINNE ■ W **Bułgarii** sądy wydały sprzeczne orzeczenia co do tego, czy pieniądze, które osoby pozbawione wolności otrzymują od swoich bliskich na potrzeby osobiste, mogą zostać zajęte w celu egzekucji potwierdzonych wyrokiem sądowym zobowiązań osadzonych (z treścią wspomnianych orzeczeń można zapoznać się [tutaj](#) i [tutaj](#)).

Jeden z **niemieckich** sądów orzekł, że chociaż osadzonemu nie przysługuje prawo bycia obecnym podczas przeszukania jego celi przez personel penitencjarny, może wnioskować o dopuszczenie do tej czynności, a jego wniosek musi zostać rozpatrzony przez administrację zakładu karnego.

Również w **Niemczech** sąd orzekł, że administracja zakładu karnego musi przekazywać listy więźniom nie później niż następnego dnia po ich doręczeniu do zakładu karnego. Opóźnienia w przekazywaniu poczty mogą być uzasadnione jedynie wyjątkowymi przyczynami.

Jak potwierdzają liczne doniesienia, na **Węgrzech** zachodzą pozytywne zmiany w organizacji widzeń: stosowane dotychczas podczas widzeń grupowych sięgające sufitu przezroczyste przegrody zostały zastąpione 50-centymetrowymi przepierzeniami. Więźniowie również coraz częściej otrzymują zgodę na widzenia rodzinne.

Włoski Sąd Konstytucyjny orzekł, że nakładając ograniczenia dotyczące telefonicznych kontaktów z osobami pozbawionymi wolności skazanymi za przestępstwa związane z przestępczością zorganizowaną, administracja zakładu karnego musi wziąć pod uwagę rzeczywiste ryzyko związane z osobą danego osadzonego (a konkretnie, dalsze istnienie powiązań pomiędzy osadzonym z organizacją przestępczą, do której należał). Ponadto, w przypadku skazanych posiadających dzieci, władze penitencjarne muszą uwzględnić przysługujące dzieciom prawo do stabilnych relacji uczuciowych z członkami rodziny.

Nowelizacja **rosyjskiej** ustawy o tymczasowym aresztowaniu zwiększyła liczbę widzeń rodzinnych w aresztach śledczych dostępnych dla kobiet pozbawianych wolności razem z małoletnimi dziećmi oraz mężczyzn samotnie wychowujących dzieci.

W **Hiszpanii** Sąd Konstytucyjny orzekł, że sądy orzekające o odmowie zgody na widzenia osoby osadzonej z małoletnimi dziećmi podlegają wyższym standardom w zakresie uzasadniania swoich orzeczenia i są zobowiązane uwzględniać dobro dziecka.

[Dowiedz się więcej](#)

PRAWA PROCESOWE ■ W **Belgii** sąd karny orzekł, że państwo belgijskie dopuściło się poważnego naruszenia prawa do obrony pozbawiając osobę pozbawioną wolności możliwości opuszczenia zakładu karnego w celu wzięcia udziału w postępowaniu, które ją dotyczyło.

Bułgarskie sądy administracyjne ustanowiły standardy dotyczące odszkodowań z tytułu niehumanitarnych i poniżających warunków odbywania kary pozbawienia wolności. Zaproponowane podejście ocenione zostało krytycznie i określona jako nadmiernie uproszczone z uwagi na brak uwzględnienia rodzaju i wagi naruszenia.

We **Włoszech** Najwyższy Sąd Kasacyjny ograniczył możliwość wydawania przez sędziów rozpatrujących skargi wniesione w ramach krajowego środka zapobiegawczego nakazów podjęcia przez administrację zakładu karnego szczególnych działań zaradczych. Działania takie mogą zostać zarządzane wyłącznie w przypadku poważnego naruszenia praw podstawowych (ale nie w sytuacji ograniczenia możliwości skutecznego wykonywania praw w zakładzie karnym).

W **Polsce** Naczelna Rada Adwokacka wezwała władze do nowelizacji Kodeksu karnego wykonawczego, która miałaby zagwarantować, że osoby odbywające karę pozbawienia wolności mają pełną możliwość korzystania z prawa do składania wniosków, skarg i prośb oraz prawa do kontaktu z obrońcami i pełnomocnikami. W petycji złożonej przez NRA pojawiły się również postulaty reformy procedury zawieszenia wykonania kary, systemu wykonywania kary dożywotniego pozbawienia wolności oraz zasad korzystania przez osoby pozbawione wolności z urządzeń elektrycznych znajdujących się w celach.

[Dowiedz się więcej](#)

SYSTEM WYKONYWANIA KARY ■ Austriacki Trybunał Obrachunkowy opublikował raporty podkreślające braki dotyczące możliwości zatrudnienia i edukacji oferowanych osobom odbywającym karę pozbawienia wolności. W raportach skrytykowano również wysokie obłożenie więzień i braki kadrowe, co również negatywnie wpływa na resocjalizację osadzonych.

W **Litwie** znowelizowano wykaz przesłanek przeniesienia osoby osadzonej z otwartego do półotwartego zakładu karnego, uzupełniając go o brak powrotu do miejsca pozbawienia wolności w wyznaczonym czasie bez ważnej przyczyny (z treścią nowelizacji można zapoznać się [tutaj](#) i [tutaj](#)).

W **Polsce** powstają cztery pilotażowe ośrodki penitencjarne składające się z części mieszkalnej dla osób odbywających karę w systemie półotwartym, domu przejściowego dla skazanych przygotowujących się do reintegracji ze społeczeństwem oraz hal produkcyjnych zapewniających więźniom możliwości zatrudnienia. Kompleksy tworzone są według „zasady normalności”, która zakłada, że pozbawienie wolności jest karą samą w sobie, a życie w więzieniu powinno być podobne do życia w społeczeństwie.

[Dowiedz się więcej](#)

ZMIANA SPOSOBU WYKONYWANIA KARY ■ Czeski Sąd Konstytucyjny orzekł, że jeden z sądów powszechnych naruszył gwarancje proceduralne, odrzucając wniosek o zawieszenie wykonania kary ze względów medycznych jedynie na podstawie zapewnień udzielonych przez administrację więzienną, a bez uwzględnienia ekspertyz medycznych wskazujących, że stan zdrowia skarżącego uniemożliwiał dalsze wykonywanie kary pozbawienia wolności.

W **Litwie** nowelizacja Ustawy o dozorze kuratorskim rozszerzyła przysługujące litewskiej Służby Kuratorskiej kompetencje w zakresie modyfikowania obowiązków nałożonych na skazanych poddanych próbie. Nowelizacja ustanawia ponadto bardziej rygorystyczne przesłanki wystąpienia przez kuratora do sądu z wnioskiem o uchylenie postanowienia o warunkowym zawieszeniu kary.

W **Portugalii** sąd apelacyjny potwierdził, że warunkowe zwolnienie jest instytucją odmienną od zakończenia wykonania kary pozbawienia wolności, argumentując, że ten pierwszy środek odgrywa kluczową rolę w przygotowaniu reintegracji osoby skazanej ze społeczeństwem i jest normalnym etapem wykonywania kary pozbawienia wolności.

Nowelizacja **rosyjskiego** Kodeksu postępowania karnego przewiduje rygor natychmiastowej wykonalności postanowień o zwolnieniu osoby skazanej ze względów medycznych.

[Dowiedz się więcej](#)

TECHNOLOGIA ■ Na **Węgrzech** parlament znowelizował ustawy i przepisy wykonawcze dotyczące ochrony danych osobowych w celu umożliwienia wykorzystania innowacji technologicznych w „inteligentnym więzieniu”, które ma zostać otwarte w końcu września 2024 roku. Przepisy te zostały zmienione w następstwie zastrzeżeń zgłoszonych przez węgierski krajowy organ ds. ochrony danych i wolności informacji, które dotyczyły zagrożeń dla prywatności osób osadzonych wynikających z szerokiego zastosowania nowych technologii w zakładach karnych.

[Dowiedz się więcej](#)

TORTURY I ZŁE TRAKTOWANIE ■ Na **Węgrzech** przed sądem wojskowym stanęło siedmiu funkcjonariuszy więziennych oskarżonych o brutalne pobicie osadzonego skutego kajdankami.

[Dowiedz się więcej](#)

ZMIANA MIEJSCA ODBYWANIA KARY ■ W **Niemczech** sąd nakazał, aby więzień przeniesiony do innego zakładu karnego został odesłany do swojego pierwotnego miejsca pozbawienia wolności z uwagi na to, że administracja zakładu karnego, która nie korzystała ze swoich uprawnień dyskrejonalnych dotyczących transferów, nie przedstawiła przekonującego uzasadnienia decyzji o przeniesieniu osadzonego.

[Dowiedz się więcej](#)

PRAWA WYBORCZE ■ W okresie poprzedzającym wybory do różnych organów zaplanowane na rok 2024 w **Belgii** tamtejszy niezależny organ monitorujący więzienia opublikował opinię, w której zalecił podjęcie działań mających na celu zwiększenie udziału osób osadzonych w wyborach.

[Dowiedz się więcej](#)

KOBIETY ■ W **Polsce**, odnotowując niedawny wzrost liczby kobiet przebywających w zakładach karnych, Rzecznik Praw Obywatelskich zaapelował do Dyrektora Służby Więziennej o włączenie międzynarodowych standardów dotyczących kobiet przebywających w zakładach karnych (tzw. Reguł z Bangkoku oraz standardów SPT i CPT) do programu szkoleniowego Służby Więziennej.

W **Hiszpanii** zamknięto jeden z trzech zakładów karnych dla kobiet, a przetrzymywane w nim więźniarki przeniesiono do wydzielonego oddziału w lokalnym zakładzie karnym dla mężczyzn. Zamknięcie tego więzienia dla kobiet pogłębi niedostatek infrastruktury dostosowanej do potrzeb osadzonych kobiet, które będą musiały odbywać karę w zmaskulinizowanej przestrzeni niedopasowanej do ich szczególnych potrzeb.

[Dowiedz się więcej](#)

ZATRUDNIENIE ■ W **Rosji** praca więźniów jest w coraz większym zakresie źródłem dochodów budżetu państwa.

[Dowiedz się więcej](#)

WIĘCEJ DOKUMENTÓW PRAWNYCH ZNALEŹĆ MOŻNA NA NASZEJ STRONIE
INTERNETOWEJ >>

Szczególne podziękowania za wspólne opracowanie tego podsumowania składamy naszym
[członkom i partnerom współpracującym!](#)

**EUROPEAN
PRISON
LITIGATION
NETWORK**

www.prisonlitigation.org

21ter rue Voltaire

75011 Paris (Paryż)

Francja

contact@prisonlitigation.org

we współpracy z:

HR

HELSIŃSKA FUNDACJA
PRAW CZŁOWIEKA

Projekt finansowany przez Unię Europejską i Fundusz im. Roberta Carra. Wyrażone w nim poglądy i opinie stanowią jednak wyłącznie poglądy i opinie autorów i nie muszą prezentować oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej lub Funduszu im. Roberta Carra. Unia Europejska i Fundusz im. Roberta Carra nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

**ROBERT
CARR
FUND** For civil
society
networks

Co-funded by
the European Union
